

TAČKA IV

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu master rada Ksenije Bubanje
Identifikacija poremećaja ponašanja kod djece predškolskog uzrasta

IZVJEŠTAJ

Ksenija Bubanja je student postdiplomskih master studija na Studijskom programu za pedagogiju. Napisala je master tezu pod nazivom: *Identifikacija poremećaja ponašanja kod djece predškolskog uzrasta*. Tema rada je odobrena na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta (30.06.2023.) i odabrana komisija za njenu ocjenu u sastavu prof. dr Saša Milić, član, doc. dr Jovana Marojević član i doc. dr Milica Jelić, mentor. Kandidatkinja je uspješno položila sve ispite predviđene nastavnim planom Master studija pedagogije. Nakon detaljnog pregleda master rada kandidatkinje, Komisija podnosi Vijeću sljedeći izvještaj.

Master rad kandidatkinje Ksenije Bubanje napisan je na 108 stranica teksta, uključujući Literaturu i Priloge. U radu se kandidatkinja referirala na 69 jedinica recentne i za tematiku rada izrazito relevantne literature, kojima se veoma kritički služila u utemeljivanju teorijskih, a kasnije i metodoloških postavki svog rada. Rad je strukturiran u sedam većih cjelina (Teorijski dio rada, Istraživački dio, Interpretacija i diskusija dobijenih rezultata, Zaključak, Literatura i Prilozi).

U Teorijskom dijelu rada kandidatkinja Bubanja temeljno elaborira ključne koncepte na kojima se njen rad temelji, te izdvaja cjeline: Pojam poremećaja u ponašanju djece predškolskog uzrasta; Aktivni poremećaji u ponašanju; Pasivni poremećaji u ponašanju; Socijalni i emocionalni razvoj djeteta; Uticaj poremećaja ponašanja u predškolskom uzrastu na kasnije ponašanje djece; i Prevenciju rizičnih ponašanja.

U prvoj cjelini definiše pojam poremećaja ponašanja djece predškolskog uzrasta. Bavi se pitanjima procjena i uzroka problema u ponašanju i kategorija problema u ponašanju. Navodi da stručnjaci koji se bave istraživanjem dječjeg ponašanja ističu važnost ranog prepoznavanja razvojnih problema, nužnost praćenja stabilnosti, kontinuiteta poremećaja i značaj prognostičke dimenzije (Mikas, 2007), te da su uzroci problema u ponašanju djece su individualne, porodične i društvene prirode i povezane su sa povećanom osjetljivosti.

U radu apostrofira da je kod djece kod djece ranog predškolskog uzrasta neophodno oprezno upotrebljavati termin poremećaji u ponašanju jer se neki problemi u ponašanju djece (plačljivost, agresivnost, povučenost) mogu lako ukloniti rutinskim pedagoškim postupcima (uvjeravanje, lični primjer, nagrada, kazna, navikavanje), kao i prilagođavanjem procesa vaspitanja potrebama djece (Bašić, Koller-Trbović i Uzelac, 2004). Dalje, pojašnjava da se u literaturi sve više koristi izraz „mane u ponašanju“, a u slučajevima da takva ponašanja postanu češća i intenzivnija, moguće ih je nazvati poremećajima (Ljubetić, 2009).

Analizirala je aktivne i pasivne poremećaje ponašanja baveći se nedisciplinovanošću, laganjem, hiperaktivnošću, agresivnim ponašanjem, hipoaktivnošću, plašljivošću, povučenošću, potišćenošću, nemarnošću, lijenost, te neurotski uzrokovanim pasivnim poremećajima u ponašanju. U odnosu na socijalni i emocionalni razvoj djeteta ističe da su u tom procesu veoma značajne porodica, vršnjaci, okolina i vrtići.

U dijelu koji se odnosi na prevenciju rizičnih ponašanja ističe da prevencija može biti primarna, sekundarna i tercijarna, ali da postoje i rane intervencije i tretman/rehabilitacija. Kandidatkinja dalje zaključuje da stvaranjem prijatnog i pozitivnog okruženja, zadovoljenjem potreba djece, poštovanjem individualnosti, organizovanjem kreativnih aktivnosti, identifikacijom poremećaja ponašanja, vaspitači pomažu razvoj djeteta i pravovremeno uočavaju ponašanja koja

moгу da ometaju taj zdrav razvoj (Đuranović, Opić, 2013), te da bi vrtići trebali da budu aktivni učesnici ranog otkrivanja odstupanja djece u zdravom razvoju, da predviđaju buduće poremećaje u ponašanju, realizuju preventivne i rane aktivnosti koje podrazumijevaju intervencije.

Metodološki dio istraživanja kandidatkinja započinje određenjem predmeta istraživanja, a to je prepoznavanje odnosno identifikacija poremećaja socijalnih oblika ponašanja u predškolskom uzrastu. Cilj istraživanja kandidatkinja Bubanja definiše na sljedeći način: prepoznavanje (identifikacija), otkrivanje i prevencija socijalno nepoželjnih oblika ponašanja kod djece predškolskog uzrasta, za koje se pretpostavlja da imaju negativne uticaje na kasnije ponašanje djeteta u osnovnoj školi i adolescentskom periodu. Na osnovu definisanog cilja istraživanja postavljeni su i zadaci: Kako poremećaji u ponašanju ukazuju na potencijalne psihičke probleme kod djece predškolskog uzrasta. Koliko su vaspitači spremni na rad sa djecom koja pokazuju određene probleme u ponašanju. Koliko vaspitači uspješno sarađuju sa roditeljima i stručnim timom. Kakva je interakcija djece sa problemima u ponašanju sa drugom djecom. Uzroci poremećaja u ponašanju koji potiču iz porodice poput nedostatka pažnje, topline, nasilnog ponašanja u porodici, nedovoljnog nadzora, brige roditelja, fizičke i verbalne agresije roditelja prema djeci ili roditelja međusobno.

Za tehnike u svom istraživanju kandidatkinja Bubanja je odabrala tehnike anketiranja i intervjuisanja i njima odgovarajuće instrumente (anketni upitnik i strukturirani intervju), koji su konstruisani za potrebe istraživanja. Uzorak u istraživanju činilo je 100 ispitanika (roditelja, vaspitača i stručnih saradnika).

U poglavlju Interpretacija rezultata i diskusija dobijenih rezultata kandidatkinja detaljno elaborira dobijene nalaze, konstatujući prihvatanje ili odbacivanje njenih hipoteza, i diskutujući svoje nalaze u kontekstu već postojećih, odnosno nalaza srodnih istraživanja, kao i u kontekstu važećih teorijskih koncepata. U Prikazu rezultata istraživanja i diskusiji o dobijenim rezultatima, a zatim poentirajući sažetije i u poglavlju Zaključci, kandidatkinja eksplicira sljedeće ključne nalaze njenog istraživanja:

Prihvaćene su sporedne hipoteze:

Prva sporedna hipoteza kojom se pretpostavilo da poremećaji u ponašanju ukazuju na tendencije potencijalnih psihičkih problema kod djece predškolskog uzrasta.

Druga sporedna hipoteza kojom je pretpostavljeno da vaspitači treba da se kontinuirano edukuju, jer nijesu dovoljno spremni za rad sa djecom koja pokazuju određene probleme u ponašanju.

Treća sporedna hipoteza kojom je pretpostavljeno da saradnja vaspitača sa roditeljima i stručnim timom vrtića nije na zadovoljavajućem nivou kvaliteta.

Četvrta sporedna hipoteza kojom je pretpostavljeno da je interakcija djece sa problemima u ponašanju sa drugom djecom na zadovoljavajućem nivou, ali bi mogla biti kvalitetnija.

Peta sporedna hipoteza kojom je pretpostavljeno da mnogi uzroci poremećaja u ponašanju potiču iz porodice poput nedostatka pažnje, topline, nasilnog ponašanja u porodici, nedovoljnog nadzora, brige roditelja, fizičke i verbalne agresije roditelja prema djeci ili roditelja međusobno.

S obzirom na to da se definisane sporedne hipoteze potvrđuju, kandidatkinja donosi zaključak da se glavna hipoteza po kojoj se pretpostavlja da socijalno nepoželjni oblici ponašanja u predškolskom uzrastu imaju negativne uticaje na kasnije ponašanje djeteta u osnovnoj školi i adolescentskom periodu – takođe potvrđuje.

Kandidatkinja Bubanja posebno naglašava da je nivo saradnje vaspitača sa roditeljima i stručnim timom vrtića upitan, a da je međusobna interakcija djece na zadovoljavajućem nivou ali bi mogla biti kvalitetnija. Dalje ističe značaj porodičnih faktora (nedostatka pažnje, topline, primjera nasilnih ponašanja i porodici, nedovoljnog nadzora, brige roditelja, fizičke i verbalne agresije roditelja prema djeci ili roditelja međusobno i slično).

Kao značajan problem u identifikaciji poremećaja u ponašanju kod djece predškolskog uzrasta Bubanja ističe situacije u kojima roditelji djece sa problemima u ponašanju iako sarađuju sa vaspitačima, često prikrivaju negativne reakcije, nedovoljno su posvećeni otkrivanju i prevenciji, te brzo izgube strpljenje u radu sa djecom. Ističe i da je evidentna teža adaptacija takve djece uslovima u vrtićima, a na djecu najviše utiču ponašanja roditelja prema njima, roditelja međusobno, jer apostrofira da gdje nema ljubavi, poštovanja, razumijevanja, saradnje, posvećivanja dovoljno i kvalitetno provedenog vremena sa djecom u ranom djetinjstvu značajno se utiče na psihu djeteta.

Kandidatkinja ističe da su se ograničenja u istraživanju javljala po pitanju kompetencija zaposlenih u vrtićima za rad sa djecom sa problemima u ponašanju, te iskrenosti odgovora o nivou saradnje sa zaposlenima i roditeljima.

Kao preporuke istraživanja kandidatkinja ističe potrebu unaprijeđenja saradnje zaposlenih u vrtiću, roditelja i stručnih saradnika, motivisanje zaposlenih u vrtićima da kod djece razvijaju stavove, načela, odnose sa vršnjacima, uče socijalne i komunikacijske vještine, razvijaju svoju ličnost, kao i odnos prema društvu. Značajnim smatra i razvijanje slike kod djeteta o vrtiću kao mjestu dijaloga, saradnje, zajedničkog učenja, oazi znanja i emocija koje im pružaju optimalne mogućnosti zdravog i prirodnog razvoja.

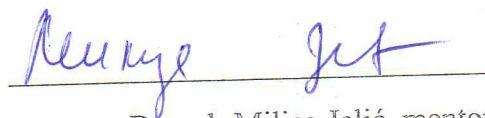
Magistarski rad kandidatkinje Bubanje dosljedno je pisan jasnim i konciznim naučnim jezikom, sa korektnim pozivanjem na literaturu. Metodologija istraživanja je postavljena logično, dobijeni rezultati komentarisani nepristasno i u kontekstu već postojećih istraživanja i teorijskih koncepata.

Na osnovu svega iznesenog Komisija zaključuje da master rad kolegince Ksenije Bubanje *Identifikacija poremećaja ponašanja kod djece predškolskog uzrasta*, zadovoljava sve parametre koji se odnose na master teze, u tematskom i metodološkom smislu, pa se predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da se odobri usmena odbrana ovog rada.

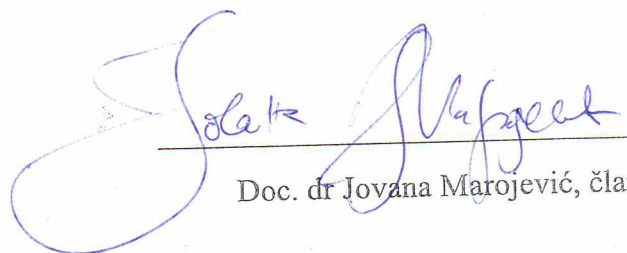
Komisija, u sastavu:

Prof. dr Saša Milić, član

Doc. dr Milica Jelić, mentor

Doc. dr Jovana Marojević, član

U Nikšiću, 31.10.2024.godine

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

1.11.2024.			
OSLOJED	BROJ	PRILOG	VRUEDNOST
01	3689		

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/1

UNIVERZITET CRNE GORE
Filozofski fakultet

Broj:
Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Identifikacija poremećaja ponašanja kod djece predškolskog uzrasta** Ksenije Bubanje, studentkinje Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu master rada Dragane Čeranić

Manifestacija (oblika) vršnjačkog nasilja u trećem ciklusu osnovne škole

I Z V J E Š T A J

Dragana Čeranić, studentkinja postdiplomskih studija Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je master rad na temu *Manifestacija (oblika) vršnjačkog nasilja u trećem ciklusu osnovne škole*. Tema ovog rada je odobrena na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta (22. 12. 2023. godine) kada je odabrana i komisija za njegovu ocjenu u sastavu: prof. dr. Vučina Zorić, doc. dr. Jovana Marojević i mentorka doc. dr. Milica Jelić. Kandidatkinja je sa uspjehom položila ispite predviđene nastavnim planom i programom Master studija pedagogije. Nakon detaljnog pregleda master rada kandidatkinje, Komisija podnosi Vijeću sljedeći izvještaj.

Master rad kandidatkinje Dragane Čeranić napisan je na 71 stranici teksta, uključujući Literaturu i Priloge. U radu se kandidatkinja referirala na 48 jedinica recentne i za tematiku neposredno relevantne literature, kojima se veoma kritički služila u utemeljivanju teorijskih a kasnije i metodoloških postavki ovog rada. Rad je strukturiran u sedam većih cjelina (Uvod, Teorijski okvir rada, Metodološki okvir istraživanja, Obrada podataka, Zaključak, Literatura i Prilozi).

U prvom dijelu master rada, kandidatkinja je svoje istraživanje započela iznošenjem teorijskih osnova istraživanja, fokusirajući se ukratko na definisanje pojma nasilja, pojmove vršnjačkog nasilja i agresije, kao i oblicim vršnjačkog nasilja. Pored toga u ovoj cjelini se bavi faktorima rizika za pojavu vršnjačkog nasilja, kao i prevencijom vršnjačkog nasilja, uticajem pola na manifestaciju oblika vršnjačkog nasilja, te informisanost djece o vršnjačkom nasilju.

Kandidatkinja ističe da vršnjačko nasilje predstavlja oblik nasilja između pojedinca ili grupe djece iste uzrasne dobi, ali različitih sposobnosti, pri čemu se žrtvi nanosi namjerna šteta (Sušac, Ajdaković i Rimac, 2016). Dalje naglašava da se pojmovi nasilje i agresija često poistovjećuju, a prema Đuranoviću i Opiću (2013) smatra se da se agresija sastoji iz niza radnji koje prate različiti oblici emocija, odnosno one koje ovaj proces izazivaju. Sa druge strane, kandidatkinja ističe da neki smatraju da je agresija urođena ili pak naučena pojava, na osnovu čega su se razvile razne teorije biološko-fiziološke i bihejvioralne, koje pojam agresije posmatraju različito (Krušević i Melša, 2017).

U radu navodi da nasilje može biti fizičko, seksualno, psihičko, ekonomsko i proganjanje. Saglasna je sa stavom Olweusa (1998) koji navodi da porodica ima veliki uticaj na ponašanje nasilnika, pri čemu kao glavne činioce navodi vaspitanje i uslove života djeteta u porodici. Dalje, na osnovu ovakve pretpostavke, izdvaja četiri faktora koja utiču na pojavu vršnjačkog nasilja sljedeći:

Prvi faktor je emocionalni odnos roditelja prema djetetu. Drugi faktor se odnosi na roditeljsku silu i nadzor nad djetetom, odnosno način na koji se dijete disciplinuje i usmjerava. Treći faktor odnosi se na tjelesno kažnjavanje djeteta, kroz različite vrste upotrebe sile kako bi se djetetu nanijele povrede (Naime, Olweus (1998) navodi da su djeca koja su bila žrtve tjelesnog kažnjavanja imala veći rizik da postanu nasilnici). Četvrti faktor predstavlja temperament djeteta, kao jedan od važnih činilaca za razvoj agresivnog i nasilničkog ponašanja kod djeteta.

Kandidatkinja Čeranić ističe da je prevencija sama po sebi veoma zahtjevan proces, jer mora biti takva da učenike ubijedi u to da ne čine, nasilništvo. Nadalje, govori o tome da je škola jedno od najpovoljnijih mjesta za razvoj vršnjačkog nasilja, pa predstavlja idealnu podlogu za

realizaciju preventivnih programa. U poglavlju apostrofira da škola mora da bude tako osmišljena da učenicima predstavi razloge zbog kojih nije dobro činiti neko ponašanje, koje su posljedice, kakve prednosti imaju ako se oni tako ne budu ponašali, koje su mogućnosti pomoći ukoliko je došlo do manifestacije ovakvog ponašanja.

Metodološki dio istraživanja kandidatkinja započinje određenjem predmeta istraživanja, stručno usavršavanje nastavnika osnovne škole u domenu rada sa darovitim učenicima. Cilj istraživanja kandidatkinja definiše na sljedeći način: ispitati na koji način se manifestuje vršnjačko nasilje kojem su učenici izloženi u trećem ciklusu osnovne škole, odnosno koji su to najzastupljeniji oblici vršnjačkog nasilja kojem su djeca izložena tokom pohađanja škole u trećem ciklusu.

Za tehnike u svom istraživanju Čeranićeva je odabrala tehniku anketiranja i njoj odgovarajuće instrumente koji su konstruisani za potrebe njenog istraživanja. Uzorak u istraživanju činilo je 150 učenika trećeg ciklusa osnovnih škola u Nikšiću.

U poglavlju Prikaz rezultata istraživanja i diskusija o dobijenim rezultatima detaljno elaborira dobijene nalaze, konstatujući prihvatanje ili odbacivanje njenih hipoteza, i diskutujući svoje nalaze u kontekstu već postojećih, odnosno nalaza srodnih istraživanja, kao i u kontekstu važećih teorijskih koncepata. U radu kandidatkinja eksplicira sljedeće ključne nalaze njenog istraživanja:

Sporedne hipoteze:

1. Pretpostavlja se da je u osnovnoj školi najzastupljeniji fizički oblik vršnjačkog nasilja - nije prihvaćena.
2. Pretpostavlja se da se oblici vršnjačkog nasilja najčešće manifestuju u školskom dvorištu. - prihvaćena
3. Pretpostavlja se da djeca iz ruralne sredine ne prepoznaju sve oblike vršnjačkog nasilja u odnosu na onu iz urbane - nije prihvaćena.
4. Pretpostavlja se da na manifestaciju oblika vršnjačkog nasilja utiče pol učenika. - prihvacena.

5. Pretpostavlja se da nasilnici najčešće priznaju ispoljavanje verbalnog oblika nasilja-prihvacena.

S obzirom na to da se većina definisanih sporednih hipoteza potvrđuju, kandidatkinja donosi zaključak da se glavna hipoteza po kojoj se pretpostavlja da se fizički i verbalni oblici vršnjačkog nasilja najčešće manifestuju u osnovnim školama – takođe potvrđuje. Na osnovu rezultata i njihove analize, kandidatkinja izvodi zaključak da je nasilje u osnovnim školama veoma zastupljeno, te da ima raznovrsne manifestacije oblika.

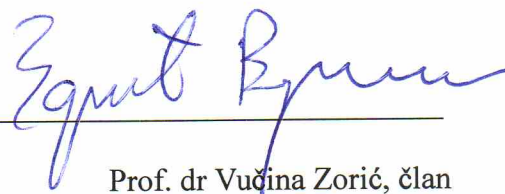
Kao ograničenja u istraživanju navodi mogućnost neiskrenosti ispitanika u odgovaranju na postavljena pitanja, uzorak se ograničava na teritoriju opštine Nikšić, a trebalo bi ga proširiti, pristupiti istraživanju i sa drugog na primjer kvalitativnog aspekta da bi se dobili drugačiji uvidi...

U radu kandidatkinja navodi i preporuke za dalja istraživanja, kao što su na primjer fokusiranja na načine prevencije vršnjačkog nasilja, promjena uzorka, kao i metodološke paradigme.

Na osnovu svega iznesenog Komisija zaključuje da master rad koleginice Dragane Čeranić, *Manifestacija (oblika) vršnjačkog nasilja u trećem ciklusu osnovne škole*, zadovoljava sve parametre koji se odnose na master teze, u tematskom i metodološkom smislu, pa se predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da se odobri usmena odbrana ovog rada.

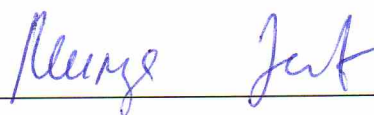
Nikšić, 31. oktobra 2024. godine

Komisija u sastavu:

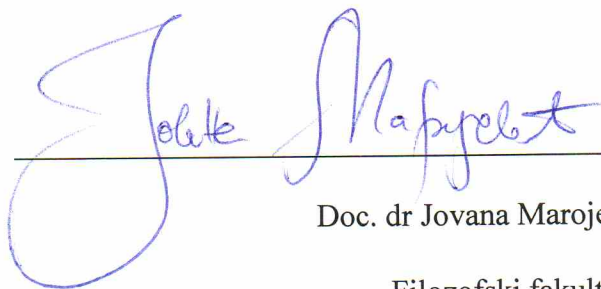
Prof. dr Vučina Zorić, član

Filozofski fakultet Nikšić

Doc. dr Milica Jelić, mentor

Filozofski fakultet Nikšić

Doc. dr Jovana Marojević, član

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

REDNI BROJ	POSREDOVA TELAC	POSREDOVA TELAC	POSREDOVA TELAC
01	3688		

1. 11. 2024.

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/2

UNIVERZITET CRNE GORE
Filozofski fakultet

Broj:
Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Manifestacija (oblika) vršnjačkog nasilja u trećem ciklusu osnovne škole** Dragane Čeranić, studentkinje Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu predmetnog master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
PSIHOLOGIJA

IZVJEŠTAJ KOMISIJE O URAĐENOM ZAVRŠNOM
MASTER RADU

Odlukom Odjeljenja za Psihologiju Filozofskog Fakulteta u Nikšiću, imenovane smo za članove Komisije za pregled i ocjenu završenog master rada *Milice Brajković*, diplomiranog psihologa, pod naslovom *Ispitivanje sklonosti ka ispoljavanju psihosomatskih smetnji kod studenata u Crnoj Gori*. Pošto je proučila podneti tekst master rada i drugu prateću dokumentaciju, Komisija podnosi sledeći,

IZVJEŠTAJ

I

Milica Brajković je rođena 22.07.1998. u Podgorici, Republika Crna Gora. Osnovne studije je završila 2020. godine na Univerzitetu Crne Gore, Filozofski Fakultet na smjeru za Psihologiju sa prosječnom ocjenom 9,03. Na master studijama Filozofskog Fakulteta na smjeru Psihologija ispunila je predviđene obaveze i sa uspjehom položila sve ispite. Od 15. januara 2023. godine do 15. oktobra 2023. godine bila je angažovana kao psiholog-pripravnik na odjeljenju psihijatrije u Kliničkom Centru Crne Gore, u sklopu programa stručnog

osposobljavanja. Od 15. novembra 2023. godine do 15. februara 2024. godine radila je u Integrativnom porodičnom Centru „Ton & Ton“ u Podgorici. Zainteresovana je za dalje usavršavanje i rad u oblasti kliničke psihologije i psihoterapije, društveno angažovanje i sprovođenje aktivnosti koje bi promovisale brigu o mentalnom zdravlju.

II

Master rad Milice Brajković pod naslovom *Ispitivanje sklonosti ka ispoljavanju psihosomatskih smetnji kod studenata u Crnoj Gori* obuhvata 74 strane kompjuterskog sloga uključujući naslovnu stranu, sažetak i odabranu literaturu od 136 bibliografskih jedinica koja se sastoji od domaćih i stranih monografija, knjiga, naučnih članaka iz recenziranih naučnih časopisa, konferencijskih izvještaja, priručnika za dijagnostiku, standardizovanih upitnika i magistarskih i doktorskih radova.

Nakon Uvoda, rad je podijeljen na šest odvojenih ali međusobno povezanih poglavlja:

1 – Teorijski okvir istraživanja (1.1. – Somatizacija; 1.1.1. Istorijat; 1.1.2. Somatoformni poremećaji; 1.1.3. Psihosomatska medicina; 1.2. – Teorije o uzrocima psihosomatskih bolesti; 1.2.1. Psihoanalitičko objašnjenje uzroka psihosomatskih bolesti; 1.2.2. Teorije stresa kao objašnjenje nastanka psihosomatskih bolesti; 1.2.3. Osobine ličnosti kao prediktori nastanka psihosomatskih bolesti; 1.3. – Načini liječenja psihosomatskih bolesti; 1.4. Pregled dosadašnjih istraživanja; 1.5. Predmet i ciljevi istraživanja; 1.6. Istraživački problemi i hipoteze); **2 – Metodološki okvir istraživanja** (2.1. – Uzorak; 2.2. – Instrumenti; 2.3. – Postupak); **3 – Rezultati; 4 – Diskusija; 5 – Zaključak;**

U prvom poglavlju koje se odnosi na **teorijski okvir istraživanja** kandidatkinja kreće od definisanja pojma somatizacije i pruža pregled više različitih definicija koje su u naučnoj literaturi najšire prihvaćene. Nakon toga slijedi detaljniji pregled naučnog istorijata ovog pojma, od najranijih, antičkih početaka proučavanja pomenutog koncepta pa sve do najsavremenijih teorijskih gledišta. Kandidatkinja bliže određuje pojam somatoformnih poremećaja, njihovu

klasifikaciju, važeći model načina njihovog nastanka i objašnjava razliku između somatoformnih i psihosomatskih poremećaja/bolesti. Potom slijedi definisanje psihosomatske medicine kao naučne discipline uključujući i analizu istorijskog toka ove naučne oblasti, njen začetak, škole i pravce, najznačajnije predstavnike, teorijske modele i njen značaj. U nastavku se razmatra tema postojećih teorija o uzrocima psihosomatskih bolesti i daje se prikaz najznačajnijih interpretacija etiopatogeneze psihosomatskih poremećaja. Kandidatkinja ističe psihoanalitičku teoriju, teoriju o stresu i teoriju o osobinama ličnosti kao prevladavajuća shvatanja o uzrocima psihosomatskih bolesti i detaljnije ih obrađuje. Nakon toga, opisuju se mogućnosti i načini liječenja somatizacije, somatoformnih i psihosomatskih poremećaja. U okviru ovog prvog poglavlja dat je i pregled dosadašnjih istraživanja koja se tiču mentalnog zdravlja studenata, učestalosti psihosomatskih simptoma kod njih kao i veze između ovih zdravstvenih tegoba i činilaca kao što su osobine ličnosti, pol, inteligencija i sl.

Predmet istraživanja definiše kao psihosomatske smetnje/ kod studenata u Crnoj Gori i na osnovu njega formuliše istraživačke probleme i hipoteze. U ovom istraživanju postavljeno je pet hipoteza a to su:

1. Očekuje se da će ispitanici biti najskloniji ispoljavanju sledećih psihosomatskih smetnji: glavobolja, umor i grčevi u stomaku
2. Očekuje se da će najučestalije smetnje biti iz kategorije gastrointestinalnih simptoma
3. Očekuje se da će ispitanici ženskog pola i boljeg akademskog postignuća biti skloniji ispoljavanju psihosomatskih smetnji dok razlike u odnosu na uzrast neće biti
4. Očekuje se da će ispitanici višeg nivoa emocionalne kompetentnosti biti skloniji ispoljavanju psihosomatskih smetnji nego ispitanici nižeg nivoa emocionalne kompetentnosti
5. Očekuje se da će ispitanici sa izraženom crtom neuroticizma biti najskloniji ispoljavanju psihosomatskih smetnji u odnosu na ostale osobine ličnosti u okviru modela „Velikih pet“

Drugo poglavlje čini **metodološki okvir istraživanja** i u njemu su navedene karakteristike uzorka, opisani su korišćeni instrumenti i postupak prikupljanja podataka. Istraživanje je sprovedeno nad uzorkom od 150 ispitanika koji se školuju u Crnoj Gori, na državnom ili privatnim univerzitetima. U uzorku je bilo 54% ispitanika ženskog pola i 46% muškog pola. Instrumentarijum se sastojao od tri upitnika a to su: *Upitnik psihosomatskih simptoma – PSS*

(Vulić-Prtorić, 2019), *Upitnik emocionalne kompetencije* (Takšić, 1998) i *Upitnik Velikih 5 plus 2 – 70* (Čolović i sar., 2014). Podaci su prikupljeni online putem, preko Google Forms upitnika. Link sa upitnikom je distribuiran individualnim slanjem i dijeljenjem u studentskim grupama.

U trećem poglavlju su predstavljeni **rezultati**. Oni su prikazani tabelarno i grafički. Kandidatkinja je za obradu podataka koristila SPSS 20 program pomoću kojeg je izvršeno više statističkih analiza: t-test za nezavisne uzorke, jednofaktorska analiza varijanse, Pirsorov koeficijent korelacije, regresiona analiza i Tuckey HSD test. Takođe, izračunat je i Kronbah alfa koeficijent pouzdanosti upitnika.

U četvrtom poglavlju je izvršena **diskusija**. Kandidatkinja daje analizu dobijenih rezultata sa osvrtom na postavljene hipoteze i dosadašnja istraživanja. Utvrđeno je da su najučestalije psihosomatske smetnje kod studenata u Crnoj Gori umor (manjak energije) koji se javlja kod više od polovine ispitanika (52%) gotovo svaki dan ili nekoliko puta sedmično; zatim glavobolja (35,3) pa bol u zglobovima (29, 3%). Pojava umora (manjka energije) kao najučestalijeg psihosomatskog simptoma kod studenata je u skladu sa nekoliko dosadašnjih istraživanja koji su se bavili ovom temu. Kao kategorija sa najučestalijim smetnjama izdvojila se kategorija „Bol/Osjećaj slabosti“. Dalje, utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u pogledu učestalosti psihosomatskih smetnji između muških i ženskih ispitanika; razlike nema ni u odnosu na uzrast a ispitanici sa odličnim akademskim postignućem postižu više skorove na skali učestalosti. Utvrđena je negativna korelacija između emocionalne kompetentnosti i učestalosti doživljenih psihosomatskih simptoma. Rezultati takođe pokazuju da crta ličnosti Neuroticizam ima najjaču statistički značajnu i pozitivnu korelaciju sa skalom učestalosti psihosomatskih simptoma što je takođe u skladu sa rezultatima mnogih domaćih i stranih istraživanja koja su se bavila odnosom dimenzija ličnosti i psihosomatskih simptoma/poremećaja kod studentske populacije.

U petom poglavlju je donesen **zaključak**. Kandidatkinja ističe važne zaključke rada i navodi značaj daljeg izučavanja mentalnog zdravlja studenata te opisuje faktore koji kod studenata mogu dovesti do razvoja psihosomatskih zdravstvenih problema. Ukazuje na dva značaja sprovedenog istraživanja a to su obogaćivanje postojećeg znanja o mentalnom zdravlju studenata u Crnoj Gori kao i pomoć stručnjacima za mentalno zdravlje (psiholozi i psihijatri) u procjeni neophodnosti izrade preventivnih i edukativnih programa.

ZAKLJUČAK:

Master rad kandidatkinje Milice Brajković pod nazivom: *"Ispitivanje sklonosti ka ispoljavanju psihosomatskih smetnji kod studenata u Crnoj Gori"*, poseduje stručni i naučni značaj za područje teorije i prakse kliničke psihologije. Ciljevi ovog master rada imaju jasan praktičan i teorijski doprinos jer su usmereni na identifikovanje psihosomatskih smetnji kod studentske populacije u Crnoj Gori.

Komisija smatra da je predlog master rada dobro teorijski utemeljen kao i metodološki solidno potkrepljen. Struktura predloženog rada, istraživačka pitanja, izbor metoda i tehnika koja se primenjuju u istraživanju, spiska literature, ispunjava uslove za odbranu ovog master rada. Rad je prošao program provere na plagijat i isti nije utvrđen.

Komisija je pregledala prijavu i prateću dokumentaciju i konstatovala da je Milica Brajković ispunila sve uslove predviđene zakonom, statutom fakulteta, odnosno Univerziteta za pristup odbrani master rada.

U Nikšiću, 28.10.2024.

Članovi Komisije:

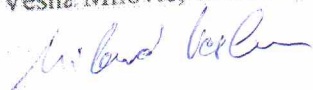
1. Prof. dr Jasna Veljković, mentor

2. Doc. dr Helena Rosandić, predsednik Komisije

3. dr Vesna Milović, član Komisije

UNIVERZITET CRNE GORE
FIILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

1.11.2024.			
PRILAG	OPREMA	PRIOLOG	VRJEDNOST
01	3687		

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/3

UNIVERZITET CRNE GORE
Filozofski fakultet

Broj:
Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Ispitivanje sklonosti ka ispoljavanju psihosomatskih smetnji kod studenata u Crnoj Gori** Milice Brajković, studentkinje Studijskog programa za psihologiju na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filozofskog fakulteta, br. 01-4694 od 30.04.2024. godine, imenovana je Komisija za ocjenu master rada, pod naslovom *Opšte metodičke postavke u razvijanju prostorne orijentacije kod predškolske djece*, kandidatkinje Kristine Bulatović. U skladu sa članom 22, stav 1, Pravila studiranja na master studijama, Komisija podnosi sljedeći

IZVJEŠTAJ

Kristina Bulatović, student master studija Studijskog programa za predškolsko vaspitanje i obrazovanje na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je master rad na temu *Opšte metodičke postavke u razvijanju prostorne orijentacije kod predškolske djece*.

Tema ovog rada je odobrena 30.04.2024. godine na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta i odobrena je komisija za njegovu ocjenu, u sastavu: prof. dr Veselin Mićanović, Filozofski fakultet – Nikšić, prof. dr Biljana Maslovarić, Filozofski fakultet – Nikšić, prof. dr Nada Šakotić, Filozofski fakultet – Nikšić.

Master rad kandidatkinje Krstine Bulatović *Opšte metodičke postavke u razvijanju prostorne orijentacije kod predškolske djece* napisan je na 89 strana. Rad je organizovan u dvije međusobno povezane cjeline – teorijsku, istraživačku, koje su dalje razrađene kroz tematski specifične oblasti. Svaka od ovih cjelina sistematski obrađuje relevantne aspekte istraživanog problema, omogućavajući sveobuhvatnu i preciznu analizu.

Nakon uvodnih razmatranja, teorijski dio rada strukturisan je u tri tematske cjeline: Karakteristike razvijanja prostorne orijentacije u predškolskom uzrastu, Metodički pristup razvijanju prostorne orijentacije kod djece predškolskog uzrasta i Razvijanje prostorne orijentacije u korelaciji s drugim vaspitno-obrazovnim oblastima u vrtiću. Ovaj teorijski okvir postavlja čvrstu osnovu za detaljnu analizu istraživačkih nalaza, omogućavajući preciznije sagledavanje procesa razvijanja prostorne orijentacije u ranom djetinjstvu.

U drugom dijelu rada, koji obuhvata istraživačku komponentu, precizno je definisan i detaljno razrađen metodološki okvir istraživanja. Rezultati istraživanja su prikazani sistematično, koristeći deskriptivne metode, tabelarne i grafičke prikaze. Na osnovu funkcionalne integracije svih djelova rada, kandidatkinja je u zaključku iznijela temeljnu analizu istraživačkih nalaza. Nakon zaključka, prezentovani su svi korišćeni prilozi.

U uvodnom dijelu rada, kandidatkinja Kristina Bulatović analizira osnovu za razumijevanje kompleksnosti razvoja prostorne orijentacije kod djece predškolskog uzrasta. Analizirajući relevantnu literaturu, naglašava važnost sistematične integracije ove vještine u vaspitno-obrazovnom procesu ističući njen uticaj na buduće obrazovanje. Kristina Bulatović ukazuje na neophodnost primjene opštih metodičkih principa koji omogućavaju djeci da razviju sposobnosti percepcije i manipulacije prostorom. Takođe, naglašava potrebu za fleksibilnim pristupom planiranju aktivnosti, kako bi se u potpunosti iskoristila radoznalost djece i potaknulo njihovo aktivno učenje.

U prvoj tematskoj cjelini, kandidatkinja se fokusira na značaj razvijanja prostorne orijentacije kod djece ranog i predškolskog uzrasta, naglašavajući njen ključni uticaj na kognitivni, socijalni i motorički razvoj. Prostorna orijentacija se definiše kao sposobnost snalaženja u prostoru, uključujući razumijevanje međusobnih odnosa između vlastitog tijela i predmeta u neposrednoj okolini. Ova vještina je od suštinske važnosti za kasnije matematičko obrazovanje, s obzirom na to da razumijevanje pojmova kao što su gore, dolje, ispred i iza doprinosi osnovama numeričkog razmišljanja. Prema dostupnoj literaturi, razvoj prostorne orijentacije započinje sposobnošću djece da razlikuju svoje tijelo od objekata oko sebe. Tokom ovog procesa, djeca postaju svjesna da su ona fizički entiteti koji zauzimaju određeni prostor, kao i da imaju mogućnost manipulacije predmetima u svojoj okolini. Na ranom uzrastu, djeca razvijaju osnovnu percepciju prostornih relacija, što im omogućava da prepoznaju pozicije objekata u odnosu na druge, čime se unapređuje njihova svakodnevna orijentacija.

U drugoj tematskoj cjelini, kandidatkinja se fokusira na metodički pristup razvijanju prostorne orijentacije kod djece predškolskog uzrasta. Ističe važnost ovog pristupa kao ključnog za sveukupan razvoj djece, naglašavajući kako se kroz sistematsko planiranje i organizaciju aktivnosti može poboljšati sposobnost djece da se snalaze u prostoru.

Kandidatkinja detaljno razmatra različite komponente koje doprinose razvoju prostorne orijentacije. To uključuje usvajanje osnovnih pojmova o prostoru, kao što su gore, dolje, ispred i iza, što je temelj za složenije sposobnosti. Takođe se osvrće na važnost igre kao

primarnog metoda kroz koji se ove vještine mogu razvijati, s naglaskom na pokretne i didaktičke igre koje podstiču aktivno učestvovanje djece.

Kristina Bulatović, takođe, ističe da pokretne igre pomažu djeci da postanu svjesna vlastitog tijela u odnosu na prostor. Ona naglašava važnost razvijanja sposobnosti da se prostor shvati nezavisno od vlastitog tijela, čime se podstiče kognitivni razvoj. Na kraju, ona se osvrće na upotrebu didaktičkih sredstava koja olakšavaju istraživanje i manipulaciju prostorom, te igara koje doprinose razvoju prostorne orijentacije i drugih važnih vještina. Kroz sve ove aspekte, kandidatkinja naglašava kako su ove aktivnosti neophodne za postavljanje temelja budućem učenju i razvoju djece.

U trećoj tematskoj cjelini, kandidatkinja Kristina Bulatović analizira važnost razvijanja prostorne orijentacije kod predškolske djece kroz integraciju različitih vaspitno-obrazovnih oblasti. Ističe da fizičke aktivnosti, poput igara i poligona, predstavljaju osnovu za usvajanje ključnih prostorno-relacijskih pojmova (gore-dolje, naprijed-nazad, ispred-iza, iznad-ispod), omogućavajući djeci da razviju svijest o vlastitom tijelu i njegovom odnosu prema okolini. Likovno izražavanje, kroz crtanje i oblikovanje, pomaže u konceptualizaciji prostora, dok muzičke aktivnosti kroz ples i ritmičke igre dodatno podstiču razvoj prostorne svijesti povezivanjem zvuka s pokretom. Matematičke aktivnosti osnažuju usvajanje prostornog mišljenja kroz igre i klasifikaciju, dok govorno-jezičke aktivnosti, uključujući literarne sadržaje, obogaćuju rječnik i omogućavaju razumijevanje prostornog odnosa u svakodnevnom kontekstu. Kandidatkinja naglašava da sve ove aktivnosti ne samo da doprinose kognitivnom razvoju, već i jačanju socijalnih vještina, jezičkih kompetencija i emocionalne inteligencije, čime se postavljaju temelji za dalji razvoj i učenje kod djece.

U drugom poglavlju rada, kandidatkinja precizno definiše ključne komponente istraživanja, uključujući problem, predmet, cilj, zadatke i hipoteze, kao i uzorak ispitanika.

Kandidatkinja Kristina Bulatović istraživački cilj definiše na sljedeći način: Utvrditi iskustvene stavove vaspitača prema implementaciji opštih metodičkih postavki u razvijanju prostorne orijentacije kod predškolske djece.

Odgovor na postavljeni cilj, kandidatkinja Bulatović dobija pomoću sljedećih hipoteza istraživanja:

- Pretpostavlja se da vaspitači kod djece razvijaju prostornu orijentaciju kroz svakodnevne radne aktivnosti u vrtiću.
- Pretpostavlja se da vaspitači realizuju aktivnosti u kojima djeca upoznaju prostor oko sebe i vlastitu tjelesnu shemu.

- Pretpostavlja se da vaspitači realizuju aktivnosti u kojima djeca shvataju prostor nezavisno od sebe.
- Pretpostavlja se da vaspitači aktivnosti na razvijanju prostorne orijentacije kod predškolske djece integrišu sa ostalim vaspitno-obrazovnim aktivnostima.

Kandidatkinja je sprovedla istraživanje na uzorku od 160 vaspitača iz predškolskih ustanova u: Nikšiću, Podgorici i Bijelom Polju. Ovaj uzorak obuhvata vaspitače iz različitih ustanova, što omogućava raznovrsnost u prikupljanju podataka i jača validnost istraživanja. Uključivanjem vaspitača iz više opština, kandidatkinja je stekla širu perspektivu o njihovim stavovima i praksama vezanim za razvoj prostorne orijentacije kod djece, čime je doprinijela dubljem razumijevanju predmetne problematike.

Za prikupljanje podataka, kandidatkinja je koristila anketni upitnik koji sadrži oko 20 pitanja, usmjerenih na različite aspekte vaspitnog rada i percepcije vaspitača. Takođe, sprovedeni su grupni intervjui sa vaspitačima u okviru tri fokus grupe, čime je omogućena dublja analiza problema kroz četiri ključne teme. Ovaj višeslojni pristup prikupljanju podataka omogućava kandidatkinji da obezbijedi sveobuhvatan uvid u istraživačku problematiku i dođe do relevantnih zaključaka.

Većina ispitanika (47,5%) ima između 11 i 20 godina radnog iskustva, naglašavajući da su dobro upućeni u praktične aspekte vaspitanja, dok manji procenat (10%) ima više od 30 godina staža, što ukazuje na prisutnost iskusnijih vaspitača. Kada je riječ o metodama rada, 38,12% ispitanika smatra da djeca najbolje razvijaju prostornu orijentaciju kroz slobodne igre bez vođenja, dok 28,75% njih koristi vođene igre. U vezi s učestalošću korišćenja igara za prostornu orijentaciju, 47,5% ispitanika navodi da ove aktivnosti sprovode nekoliko puta sedmično.

Analiza uključivanja prostorne orijentacije u svakodnevne aktivnosti pokazuje da 40,62% ispitanika podstiče djecu na imenovanje položaja objekata, dok 41,87% njih često prilagođava aktivnosti prema sposobnostima djece. Uključivanje aktivnosti za razvijanje prostorne orijentacije s drugim obrazovnim sadržajima se često sprovodi, s tim da 44,37% ispitanika integriše ove aktivnosti svakodnevno.

Ove podatke je moguće interpretirati kao pokazatelj ozbiljne i promišljene prakse među vaspitačima, koji razumiju važnost prostorne orijentacije za cjelokupni razvoj djece. Dodatno, upotreba vizuelnih materijala (51,25% ispitanika) i materijala za manipulaciju ukazuje na njihov značaj u olakšavanju razumijevanja prostornog odnosa među djecom. U

cjelini, rezultati pokazuju da su vaspitači svjesni važnosti i raznolikosti metoda koje koriste za razvoj prostorne orijentacije kod djece, naglašavajući praktične i kreativne pristupe koji uključuju igru kao ključni element u procesu učenja.

Rezultati istraživanja, utemeljenog na intervjuima sa vaspitačima, otkrivaju različite pristupe i strategije koje se koriste za razvijanje prostorne orijentacije kod predškolske djece. Intervjui su obavljeni s tri fokus grupe vaspitača, gdje su oni detaljno opisali načine na koje kroz svakodnevne aktivnosti pomažu djeci da razviju svoje prostorne vještine. Jedan od ključnih načina na koji se razvija prostorna orijentacija je kroz igre i aktivnosti koje uključuju građenje i slaganje, gdje djeca aktivno manipuliraju materijalima i uče o pozicijama objekata. Takođe, igre koje zahtevaju navigaciju i traženje skrivenih predmeta podstiču djecu da istražuju i orijentiraju se u prostoru. Učestvujući u aktivnostima koje uključuju praćenje putanja, kao i likovne aktivnosti, djeca se upoznaju sa različitim aspektima prostora i položaja.

Vaspitači naglašavaju važnost uključivanja djece u aktivnosti gdje im pomažu da imenuju položaje objekata, vode ih kroz prostorije, koriste svakodnevne situacije za objašnjavanje odnosa između predmeta i integrišu prostornu orijentaciju u rutinske zadatke. Ovi pristupi doprinose razvoju njihove svijesti o prostoru i sposobnosti organizacije.

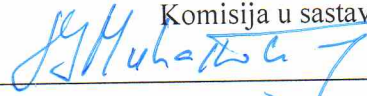
U pogledu aktivnosti koje pomažu djeci da istražuju svoje tijelo i prostor oko njih, vaspitači su istakli značaj fizičkih i likovnih igara, kao i aktivnosti koje uključuju traženje predmeta. Kreativne igre sa ogledalima takođe doprinose razumijevanju pokreta i tjelesnih proporcija, čime se dodatno unapređuje prostorna percepcija. Vaspitači su takođe primjetili da djeca najuspješnije razvijaju sposobnosti kao što su prepoznavanje položaja objekata, navigacija kroz prostor i manipulacija predmetima. Aktivnosti koje omogućavaju samostalno istraživanje i djelovanje, kao što su istraživačke šetnje u prirodi ili igre sa gradivnim blokovima, pomažu djeci da razviju svoju radoznalost i kreativnost. Pored toga, vaspitači ističu važnost integracije aktivnosti za prostornu orijentaciju s drugim vaspitno-obrazovnim sadržajima. Kroz dramatizaciju, muziku i ples, djeca mogu istraživati prostor na različite načine, dok saradnja sa lokalnom zajednicom obogaćuje njihovo razumijevanje okruženja.

Kandidatkinja Kristina Bulatović je u svom master radu obradila temu *Opšte metodiske postavke u razvijanju prostorne orijentacije kod predškolske djece*. Komisija je u svom pregledu rada utvrdila da kandidatkinja demonstrira visoki nivo akademske kompetencije kroz analizu i sistematizaciju postojećih metodoloških pristupa, kao i primjenu praktičnih rješenja koja doprinose razvoju prostorne orijentacije kod djece predškolskog uzrasta.

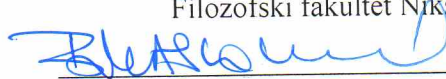
S obzirom na ispunjenje svih normativnih zahtjeva za master teze, Komisija predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da odobri usmenu odbranu ovog rada.

Nikšić, 28.10. 2024. god.

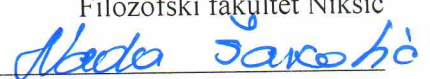
Komisija u sastavu:

Prof. dr Veselin Mićanović, mentor

Filozofski fakultet Nikšić

Prof. dr Biljana Maslovarić, član

Filozofski fakultet Nikšić

Prof. dr Nada Šakotić, član

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 29. 10. 2024.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	3591		

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/4

UNIVERZITET CRNE GORE
Filozofski fakultet

Broj:
Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Opšte metodičke postavke u razvijanju prostorne orijentacije kod predškolske djece** Kristine Bulatović, studentkinje Studijskog programa za predškolsko vaspitanje i obrazovanje na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu master rada Tamare Nreković

Uticaj medija na shvatanje sopstvenog tijela i stvaranje slike o sebi u adolescenciji

I Z V J E Š T A J

Tamara Nreković, studentkinja postdiplomskih studija Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je master rad na temu *Uticaj medija na shvatanje sopstvenog tijela i stvaranje slike o sebi u adolescenciji*. Tema rada je odobrena na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta (30. 1. 2024. godine) kada je odabrana i komisija za njegovu ocjenu u sastavu: prof. dr Vučina Zorić, doc. dr Jovana Marojević i mentorka doc. dr Milica Jelić. Kandidatkinja je sa uspjehom položila ispite predviđene nastavnim planom i programom Master studija pedagogija. Nakon detaljnog pregleda master rada kandidatkinje, Komisija podnosi Vijeću sljedeći izvještaj.

Master rad kandidatkinje Nreković napisan je na 86 stranica teksta, uključujući Literaturu i Priloge. U radu se kandidatkinja referirala na 138 jedinice recentne i za tematiku neposredno relevantne literature, kojima se veoma kritički služila u utemeljivanju teorijskih a kasnije i metodoloških postavki ovog rada. Rad je strukturiran u sedam većih cjelina (Uvod, Teorijski okvir rada, Metodološki okvir istraživanja, Prikaz rezultata istraživanja i diskusija, Zaključak, Literatura i Prilozi).

U prvom dijelu master rada, kandidatkinja je svoje istraživanje započela iznošenjem teorijskih osnova istraživanja, fokusirajući se na karakteristike perioda adolescencije, slike o sebi i svom tijelu, kao i uticaju medija.

Kandidatkinja Nreković navodi da s obzirom na to da živimo u vremenu gdje preovladava virtuelni svijet i tehnologija, nesumnjivo je da mediji i društvene mreže zauzimaju važno mjesto u životu adolescenata. To je područje gdje oni sklapaju prijateljstva, predstavljaju sebe svojim vršnjacima i stvaraju „popularnost“ karakterističnu za to razdoblje.

„Mladim osobama slika o tijelu postaje jednaka njihovom vlastitom identitetu, jer ono kako izgledam jednako je onome tko sam zapravo ja“ (Laklija i Urbanc, 2007: 582). Izgled tijela, slika o sebi (engl. *self-image*) ima važnu ulogu ne samo u periodu adolescencije, već i u odrasloj dobi zbog toga što izgled predstavlja vidljivu uspješnost, a slika uspješnosti, makar u našem društvu, zahtjeva dobro tijelo i dobro obučeno tijelo (Velov i Jovanović, 2023).

Ističe da društvene mreže usmjeravaju mlade na sebe, odnosno okrenuti su ka ličnom razvoju i predstavljanju drugima, što može imati pozitivne i negativne strane (Todorović, 2023). Introvertni ljudi lakše sklapaju prijateljstva i stvaraju socijalnu kompenzaciju pomoću društvenih mreža, što predstavlja jednu od prednosti korišćenja medija, odnosno društvenih mreža (Jovanović i Kostadinović, 2019). Naglašava da mediji putem marketinga definišu estetske norme i standarde ljepote koji se odnose na fizički izgled (Duišin, 2020). Kandidatkinja elaborira i tvrdnju da potvrda o dobrom fizičkom izgledu, od strane vršnjaka na društvenim mrežama, vodi ka stvaranju pozitivne slike o sebi.

Kandidatkinja je detaljnom teorijskom elaboracijom postavila osnov za razradu odabranog problema.

U istraživačkom dijelu rada, Nrekovićeva argumentuje izbor svoje metodološke aparature kao i postavljenih hipoteza. Ciljem istraživanja utvrđuje da li mediji utiču na formiranje slike o sebi i shvatanju/prihvatanju sopstvenog tijela kod adolescenata, kao i da li su mladi zadovoljni sopstvenim izgledom i kakav je odnos između tijela i sebe. Glavnom hipotezom istražuje da li mediji imaju značajan uticaj na stvaranje slike o sebi i sopstvenom tijelu u periodu adolescencije?

Polazeći od sadržaja i suštine odabranog problema, predmeta, cilja i zadataka, u ovom istraživanju kandidatkinja je koristila deskriptivnu naučno-istraživačku metodu. U fazi obrade

dobijenih rezultata kandidatkinja je primjenjivala matematičko-statistički pristup, s tim da se tokom izvođenja zaključaka zakonomjerno smjenjuju i komplementarno dopunjavaju sva tri naučno-istraživačka pristupa. Uz pomoć ovih metoda, kandidatkinja je utvrdila kakav je uticaj medija na zadovoljstvo sopstvenim tijelom kod adolescenata. Istraživanje je sproveda na uzorku od ukupno 86 učenika ispitanika, na uzrastu od 15 do 18 godina, iz dvije srednje škole u Nikšiću: JU Gimnazija „Stojan Cerović“ i JU Prva srednja stručna škola. Analiziranje socijalnih profila ispitanika izvršila je na uzorku od 15 ispitanika, uzrasta od 15 do 18 godina, iz srednjih škola u Nikšiću.

Kandidatkinja Nreković je na početku pristupila anketiranju. Obradu podataka izvršila je kroz statistički softver SPSS. Pored anketiranja izvršeno je i analiziranje socijalnih profila ispitanika. Riječ je o analizi profila društvenih mreža manjeg broja ispitanika, čime je odgovoreno na postavljene hipoteze.

U poglavlju analiza rezultata kandidatkinja detaljno elaborira dobijene nalaze, konstatujući prihvatanje ili odbacivanje njenih hipoteza i diktirajući svoje nalaze u kontekstu nalaza srodnih istraživanja i u kontekstu važećih teorijskih koncepata. U Prikazu rezultata istraživanja i diskusiji o dobijenim rezultatima, a zatim sažetije poentirajući i u poglavlju Zaključna razmatranja, kandidatkinja eksplicira sljedeće ključne nalaze njenog istraživanja:

- U prvoj sporednoj hipotezi pretpostavlja se da visoko samopoštovanje adolescenata doprinosi pozitivnom uticaju medija na stvaranje pozitivne slike o sebi i svom tijelu. Rezultati su pokazali da postoji snažna i statistički značajna povezanost između samopoštovanja i zadovoljstva vlastitim tijelom, pa se prva hipoteza može prihvatiti.
- U drugoj sporednoj hipotezi pretpostavlja se da adolescenti koji upoređuju sopstveni izgled sa izgledom drugih ljudi na društvenim mrežama imaju pozitivnu sliku o sebi i svom tijelu. Rezultati pokazuju da određene razlike postoje, ali da one nijesu toliko upadljive niti da iziskuju dublju analizu, pa se prethodno postavljena hipoteza može odbaciti.
- U trećoj sporednoj hipotezi pretpostavlja se da postoje statistički značajne razlike među polovima kada je riječ o uticaju medija na zadovoljstvo sopstvenim tijelom, što se pokazalo kao tačno, dakle, hipoteza se prihvata.

- U četvrtoj sporednoj hipotezi pretpostavlja se da djevojke više koriste efekat ili program za sređivanje fotografija za lične profile na društvenim mrežama, koja se prihvata djelimično, ali ne i u odnosu na granice statističke značajnosti. S obzirom na to da je broj muških ispitanika bio izuzetno nizak u odnosu na žene, može se reći da žene češće i intenzivnije koriste efekte za uljepšavanje fotografija prilikom njihovog postavljanja na društvene mreže.

Na osnovu rezultata istraživanja, kandidatkinja Nreković zaključuje sljedeće: mediji ostvaruju umjereno visok uticaj na mlade ljude i da značajno participiraju u načinu izgradnje selfa i postavljanju normi i trendova unutar date ciljne grupe, kao i da je zadovoljstvo tijelom u prosjeku zastupljeno na nešto manjem nivou, pa se glavna hipoteza djelimično potvrđuje.

Kandidatkinja naglašava mogućnost pojave nekih ograničenja u ovom istraživanju, kao što je validnost uzorka, zatim neiskrenost ispitanika. Naglašava da nedostatak može predstavljati i mogućnost postojanja pogrešne percepcije ispitanika kada je riječ o postavljenim pitanjima, zatim da ispitanik može odgovarati nekim socijalno poželjnim odgovorima. Pored toga, navodi i da je prisutan i manjak fleksibilnosti zbog toga što su se pitanja definisala prije istraživanja i kasnije se nijesu mogla modifikovati tokom istraživanja. Kao ograničenje ističe i veličinu uzorka koji obuhvata samo jednu crnogorsku opštinu.

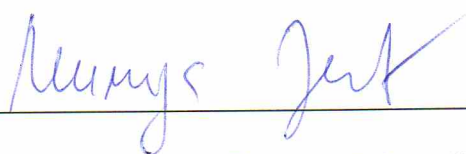
Postrofirala da je tema izuzetno zanimljiva i izaziva pažnju stručnjaka. Kao preporuke za buduća istraživanja navodi sljedeće:

- Ističe da je potrebno realizovati više obuka i radionica za adolescente u cilju predstavljanja pozitivnog i negativnog uticaja društvenih mreža, ali i radu na podizanju samopouzdanja i zadovoljstvu sopstvenim tijelom.
- Smatra da bi bilo korisno realizovati istraživanje o uticaju medija na shvatanje i prihvatanje sopstvenog tijela u adolescenciji na većem broju uzorka, na teritoriji Crne Gore. Ističe da bi na taj način stekli jasniju i opširniju sliku o psihičkom i fizičkom zadovoljstvu mladih ljudi u našoj državi.

Na osnovu svega iznesenog Komisija zaključuje da master rad kolegice Tamare Nreković, *Uticaj medija na shvatanje sopstvenog tijela i stvaranje slike o sebi u adolescenciji*, zadovoljava sve parametre koji se odnose na master teze, u tematskom i metodološkom smislu, pa se predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da se odobri usmena odbrana ovog rada.

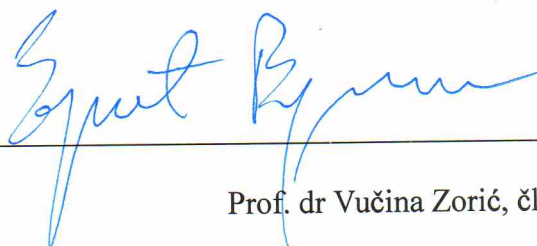
Nikšić, 27. oktobra 2024. god.

Komisija, u sastavu:

Doc. dr Milica Jelić, mentor

Filozofski fakultet Nikšić

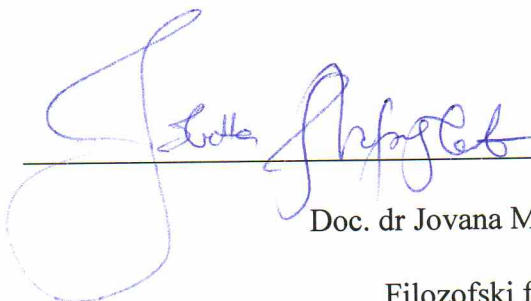

Prof. dr Vučina Zorić, član

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO:	29. 10. 2024.		
ORG. JED.	BROJ	PRIMIO	VRUČENOST
01	3530		

Doc. dr Jovana Marojević, član

Filozofski fakultet Nikšić

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/5

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Uticaj medija na shvatanje sopstvenog tijela i stvaranje slike o sebi u adolescenciji** Tamare Nreković, studentkinje Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu master rada Đurđine Jovović

Moralne vrijednosti koje su važne adolescentima XXI vijeka

I Z V J E Š T A J

Đurđina Jovović, studentkinja postdiplomskih studija Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je master rad na temu *Moralne vrijednosti koje su važne adolescentima XXI vijeka*. Tema ovog rada je odobrena na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta (30. 1. 2024. godine) kada je odabrana i komisija za njegovu ocjenu u sastavu: prof. dr Vučina Zorić, doc. dr Jovana Marojević i mentorka doc. dr Milica Jelić. Kandidatkinja je sa uspjehom položila ispite predviđene nastavnim planom i programom Master studija pedagogija. Nakon detaljnog pregleda master rada kandidatkinje, Komisija podnosi Vijeću sljedeći izvještaj.

Master rad kandidatkinje Đurđine Jovović napisan je na 73 stranice teksta, uključujući Literaturu i Priloge. U radu se kandidatkinja referirala na 92 jedinice recentne i za tematiku neposredno relevantne literature, kojima se veoma kritički služila u utemeljivanju teorijskih a kasnije i metodoloških postavki ovog rada. Rad je strukturiran u sedam većih cjelina (Uvod, Teorijski okvir rada, Metodološki okvir istraživanja, Prikaz rezultata istraživanja i diskusija, Zaključak, Literatura i Prilozi).

U prvom dijelu master rada, kandidatkinja je svoje istraživanje započela iznošenjem teorijskih osnova istraživanja, fokusirajući se ukratko na karakteristike perioda adolescencije, na etiku, moralne vrijednosti i moralno vaspitanje, a potom na moralne relacije i pojam amoralnosti.

Kandidatkinja navodi da su moral i moralno djelovanje prisutni su u manjoj ili većoj mjeri u svakom društvu te, da svako društvo ima svoje utemeljene moralne vrijednosti, ono što smatra opštim dobrim ili lošim ponašanjem. Jovović, navodi da adolescenti svoja uvjerenja u doba odrastanja formiraju pod uticajem sredine, porodice, društva i nekih ličnih stavova. Moralne vrijednosti, kao i sam moral sastavni su dio čovjekovog života. Ujedno, i promjene su sastavni dio života svakog čovjeka, pa su i vrijednosti koje se njeguju u društvu takođe sklone promjenama, navodi kandidatkinja.

Kandidatkinja je detaljnom teorijskom elaboracijom postavila osnov za razradu odabranog problema.

U istraživačkom dijelu rada, Jovovićeva argumentuje izbor svoje metodološke aparature kao i postavljenih hipoteza. Cilj istraživanja je utvrditi koje su to promjene nastale u okviru moralnog vaspitanja, na koji način adolescenti vrednuju danas religiju, kulturu, domovinu, druge ljude, slobodno vrijeme, obrazovanje, rad i druge značajne stavke moralnog djelovanja. Glavnom hipotezom istražuje da li je došlo do značajnih promjena u moralnim vrijednostima, odnosno u vrijednostima koje su bile važne nekad u odnosu na one koje su danas važne adolescentima.

Polazeći od sadržaja i suštine odabranog problema, predmeta, cilja i zadataka, u ovom istraživanju kandidatkinja je koristila deskriptivnu naučno-istraživačku metodu. U fazi obrade dobijenih rezultata akcenat je na matematičko-statističkom pristupu, s tim da se tokom izvođenja zaključaka zakonomjerno smjenjuju i komplementarno dopunjavaju sva tri naučno-istraživačka pristupa. Uz pomoć ovih metoda, kandidatkinja je utvrdila koje su to moralne vrijednosti danas važne adolescentima. Istraživanje je sproveda na uzorku od ukupno 80 učenika ispitanika, na uzrastu od 14 do 18 godina, iz tri srednje škole u Nikšiću: JU Gimnazija „Stojan Cerović“, JU Prva srednja stručna škola i JU Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola. Intervjuisala je 15 roditelja adolescenata, za potrebe ovog istraživanja. Kandidatkinja Jovović je na početku pristupila anketiranju koje je izvedeno putem onlajn istraživačkog instrumenta anketa, koja je posebno konstruisana za potrebe ovog istraživanja. Obradu podataka izvršila je kroz statistički

softver SPSS. Pored online anketiranja, koristila je i intervju za roditelje, sa ukupno 10 pitanja, sve u cilju provjere vjerodostojnosti odgovora adolescenata.

U poglavlju analiza rezultata kandidatkinja detaljno elaborira dobijene nalaze, konstatujući prihvatanje ili odbacivanje njenih hipoteza i diktirajući svoje nalaze u kontekstu nalaza srodnih istraživanja i u kontekstu važećih teorijskih koncepata. U Prikazu rezultata istraživanja i diskusiji o dobijenim rezultatima, a zatim sažetije poentirajući i u poglavlju Zaključna razmatranja, kandidatkinja eksplicira sljedeće ključne nalaze njenog istraživanja:

- Zaključuje da je na ljestvici životnih vrijednosti na najvišem nivou porodica, a na najmanjem kultura i tradicija.

- Navodi da adolescenti 21. vijeka danas ispred obrazovanja stavljaju sreću, kao i da imaju manje interesovanja prema kulturi i tradiciji.

- Adolescenti su dali odgovore da je obrazovanje visoko rangirano u hijerarhiji vrijednosti. Međutim kultura i tradicija nijesu na tako visokom nivou kao obrazovanje, ali nijesu ni najviše zanemareni kao vrijednost kod adolescenata. Nasuprot odgovorima roditelja, adolescenti ipak pokazuju da većinom dobro poznaju kulturu i tradiciju, ali u manjoj mjeri učestvuju u kulturnim događajima, a u još manjoj mjeri posjećuju pozorišta, muzeje i slično. Dakle, prema odgovorima adolescenata ova hipoteza je odbačena.

- Dalje ističe da su adolescenti zapravo spremni za rad, upoznati sa radnim navikama i da su imali već nekog radnog iskustva. Te, da svoje slobodno vrijeme provode najčešće sa porodicom i prijateljima, a dosta njih i pasivno, odnosno ne radeći ništa konkretno. Dakle, prvi dio hipoteze može se odbaciti jer govori o tome da adolescenti imaju negativan stav prema radu. Za drugi dio hipoteze navodi se da djeca najčešće pasivno provode svoje slobodno vrijeme, što se donekle ispostavilo kao tačno. Međutim, u slobodno vrijeme, adolescenti su u najvećoj mjeri kao odgovor naveli da ga provode sa porodicom i prijateljima. Kandidatkinja navodi da ovdje postoji neslaganje, kada pogledamo odgovore roditelja, jer oni pokazuju da djeca najčešće pasivno provode slobodno vrijeme, te da nijesu upoznati sa radnim navikama.

- Jovovićeva ističe da nalazi pokazuju da su najvažnije vrijednosti prijateljstvo, kao i iskrenost i vjernost od strane prijatelja.

- Sljedeći zaključak koji izvodi je da adolescenti u manjoj mjeri posjećuju religijske događaje, ali da su ipak česti na vjerskim događajima.

- Navodi da nalazi istraživanja govore da su adolescenti u manjoj mjeri skloni rizičnim ponašanjima.

- Analizom poslednje hipoteze kandidatkinja zaključuje da adolescenti najveće samoostvarenje posmatraju kroz bračne odnose i stvaranje porodice.

Analizirajući rezultate istraživanja u odnosu na glavnu hipotezu, kandidatkinja dolazi do zaključka da je ona djelimično odbačena. Naglašava da se odgovorima od adolescenata, došlo do zaključka da su i dalje prisutne moralne vrijednosti koje su bile i ranije prisutne. Ističe da se i dalje kod adolescenata u XXI vijeku njeguje prijateljstvo, porodica, bračni odnosi, iskrenost kao važne vrijednosti u savremenom svijetu.

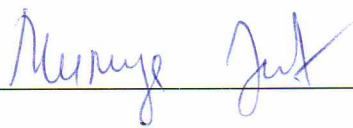
Kandidatkinja navodi i neka od ograničenja na koje je naišla prilikom sprovođenja anketnog upitnika. Ističe da odgovori zavise od mnogih faktora: raspoloženja pojedinaca koje ispitujemo, uslova za ispitivanje i slično. Kao ograničenje navodi i to da je tema morala sama po sebi obuhvatala veliki broj relacija. Ističe i da je teško svaku od moralnih relacija u potpunosti obraditi, pa je fokus bio samo na glavnim pitanjima morala. U odnosu na intervju sa roditeljima, navodi da je došlo do malog odaziva roditelja, što je rezultiralo i malim uzorkom.

Kao preporuke za buduća istraživanja kandidatkinja navodi da je svaki zadatak moguće odraditi kao zasebnu cjelinu, kroz temeljniju analizu, te dublje istraživanje stavova roditelja u odnosu na pitanja morala, budući da se tokom istraživanja često nailazilo na mimoilaženja u odgovorima.

Na osnovu svega iznesenog Komisija zaključuje da master rad kolegice Đurđine Jovović, *Moralne vrijednosti koje su važne adolescentima XXI vijeka*, zadovoljava sve parametre koji se odnose na master teze, u tematskom i metodološkom smislu, pa se predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da se odobri usmena odbrana ovog rada.

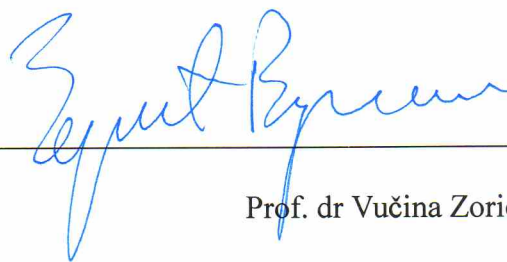
Nikšić, 27. oktobra 2024. godine

Komisija u sastavu:

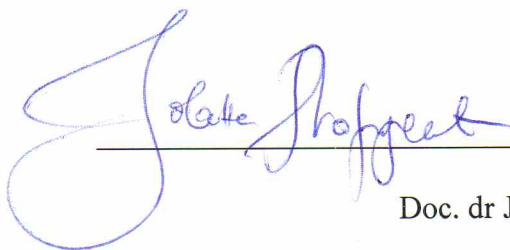
Doc. dr Milica Jelić, mentor

Filozofski fakultet Nikšić

Prof. dr Vučina Zorić, član

Filozofski fakultet Nikšić

Doc. dr Jovana Marojević, član

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 29. 10. 2024.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	3589		

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/6

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

O D L U K U

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Moralne vrijednosti koje su važne adolescentima XXI vijeka** Đurđine Jovović, studentkinje Studijskog programa za pedagogiju na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu magistarskog rada Tatjane Adžić
Identifikacija darovitih učenika u prvom ciklusu osnovne škole

I Z V J E Š T A J

Tatjana Adžić, student integrisanih studija Studijskog programa za obrazovanje učitelja na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je magistarski rad na temu „*Identifikacija darovitih učenika u prvom ciklusu osnovne škole*”. Tema ovog rada je odobrena na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta (25.11.2022. godine) kada je odabrana i komisija za njegovu ocjenu u sastavu: prof. dr Nada Šakotić, član, , doc. dr Milica Jelić, mentor i doc. dr Jovana Marojević, član. Kandidatkinja je sa uspjehom položila ispite predviđene nastavnim planom i programom integrisanih studija Studijskog programa za obrazovanje učitelja. Nakon detaljnog pregleda master rada kandidatkinje, Komisija podnosi Vijeću sljedeći izvještaj.

Master rad kandidatkinje Adžić napisan je na 77 stranice teksta, uključujući Literaturu i Priloge. U radu se kandidatkinja referirala na 72 jedinice recentne i za tematiku neposredno relevantne literature, kojima se veoma kritički služila u utemeljivanju teorijskih a kasnije i metodoloških postavki ovog rada. Rad je strukturiran u sedam većih cjelina (Uvod, Teorijski okvir rada, Metodološki okvir istraživanja, Prikaz rezultata istraživanja i diskusija, Zaključak, Literatura i Prilozi).

U prvom dijelu master rada, kandidatkinja je svoje istraživanje započela iznošenjem teorijskih osnova istraživanja, fokusirajući se na proces manifestacije, te obrazovnih potreba darovitih učenika. Ističe da daroviti učenici često demonstriraju visoku intrinzičku motivaciju u svojim oblastima stručnosti, što znači da učenici pokazuju interesovanje i motivaciju zbog same aktivnosti, a ne zbog spoljnjih nagrada ili pritisaka (Gottfried, 1990).

U odnosu na karakteristike darovite djece ističe mišljenje koje je iznio Dean (2011) da su darovita djeca okarakterisana emocionalnim i socijalnim karakteristikama koje ih razlikuju od obične djece, kao što su radoznalost, traženje informacija, pamćenje i brzo usvajanje, uz želju za kreativnošću, inovacijama, interesovanjem za društvene i moralne vrijednosti poput društvene jednakosti, vjerodostojnosti, upornosti, osjećajem emocionalne stabilnosti i autonomijom. Date karakteristike je neophodno razmatrati kada se analiziraju potrebe darovite djece.

U sledećoj cjelini analizom literature kandidatkinja izvodi nekoliko kategorija koje čine višestruki pristup identifikaciji darovitih učenika (Renzulli i Reis, 2021; Jeltova, Grigorenko, 2005; Ambrose, Machek, 2015), kroz koji razmatra različite dimenzije darovitosti, uključujući intelektualnu, emocionalnu, socijalnu i kreativnu sposobnost. U ovoj cjelini Adžićeva se bavi i analizom metoda za identifikaciju darovite djece.

Kandidatkinja trećom tematskom cjelinom elaborira uloge nastavnika i stručnih saradnika u procesu identifikacije darovite djece. Navodi da je značajno voditi računa o percepcijama nastavnog osoblja, znanjima nastavnog osoblja, te iskustvima nastavnika u radu sa darovitosti i darovitim učenicima i analizi uticaja iskustava nastavnika u procesu rada sa darovitim učenicima.

Kandidatkinja je detaljnom teorijskom elaboracijom postavila osnov za razradu odabranog problema, te njegovog razmatranja u kontekstu identifikacije darovitih učenika u prvom ciklusu osnovne škole u Crnoj Gori.

U istraživačkom dijelu rada, Adžićeva argumentuje izbor svoje metodološke aparature kao i postavljenih hipoteza. Kao cilj svog istraživanja postavlja ispitivanje, analizu i utvrđivanje efikasnih metoda i strategija za identifikaciju darovitih učenika u I ciklusu osnovne škole, koje

omogućavaju poboljšanje njihovog obrazovnog iskustva i maksimalno ostvarenje njihovog potencijala. Glavnom hipotezom istražuje da li se identifikacija darovitih učenika u I ciklusu osnovnog obrazovanja u školama na teritoriji Crne Gore sprovodi na sistemski način.

Kandidatkinja se opredijelila za kvantitativan metodološki pristup, koristeći metodu teorijske analize, deskriptivnu i genetičku metodu. Od naučno-istraživačkih tehnika primijenila je analizu sadržaja, anketiranje i skaliranje. Uzorak istraživanja činilo je ukupno 130 ispitanika, profesora razredne nastave i stručnih saradnika.

U poglavlju analiza rezultata kandidatkinja detaljno elaborira dobijene nalaze, konstatujući prihvatanje ili odbacivanje njenih hipoteza i diktirajući svoje nalaze u kontekstu nalaza srodnih istraživanja i u kontekstu važećih teorijskih koncepata. U Prikazu rezultata istraživanja i diskusiji o dobijenim rezultatima, a zatim sažetije poentirajući i u poglavlju Zaključci i preporuke, kandidatkinja eksplicira sljedeće ključne nalaze njenog istraživanja:

Prihvaćene pomoćne hipoteze su:

- Pretpostavlja se da identifikacija darovitih učenika u prvom ciklusu osnovne škole u potpunosti zavisi od nastavnika i stručnih saradnika.

- Pretpostavlja se da bez posebnih znanja i obuka, nastavnici i stručni saradnici darovitost povezuju sa visokim akademskim postignućem, pri čemu ga postavljaju kao determinišući faktor za identifikaciju darovitih učenika.

- Pretpostavlja se da pojedinačni stavovi nastavnika i stručnih saradnika prema nadarenim učenicima variraju, ali da dominiraju oni koji prepoznaju i cijene posebne potrebe i sposobnosti darovitih učenika i aktivno rade na podršci i razvijanju njihovih talenata.

Na osnovu analiziranih rezultata istraživanja potvrđena je i glavna hipoteza kojom se pretpostavilo da se identifikacija učenika u I ciklusu osnovnog obrazovanja u školama na teritoriji Crne Gore ne sprovodi na sistemski način.

Kandidatkinja ističe da se analizom dobijenih rezultata može steći jasniji uvid u izazove i prepreke s kojima se susreću nastavnici i stručni saradnici pri identifikaciji darovitih učenika. Takođe, mogu se oslikati i otežavajući faktori identifikacije ili nedovoljnog bavljenja

problematikom darovitih učenika. Navodi da rezultati ukazuju na mjere koje se koriste za identifikaciju darovitih učenika u osnovnim školama Crne Gore, na kriterijume, procjene i postupke koje koriste nastavnici i stručni saradnici u ovom procesu.

Kao glavna ograničenja istraživanja izdvaja usmjerenost na procjenu konkretnog stanja, budući da je otkrivanje uzroka dato samo u okviru mišljenja, preporuka i savjeta upućenih od strane ispitanika, te ističe i moguću subjektivnost i pristrasnost ispitanika u davanju odgovora na postavljena pitanja. Kao ograničenje navodi i veličinu uzorka uključenog u istraživanje, te njegovu reprezentativnost.

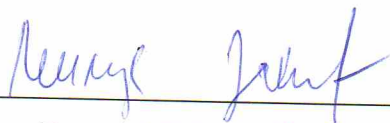
Kao preporuke u odnosu na buduća istraživanja kandidatkinja navodi potrebu sprovođenja komparativnih istraživanja koja bi se bavila upoređivanjem i analizom procesa i praksi identifikacije darovitih učenika u I ciklusu osnovnog obrazovanja u Crnoj Gori sa drugim zemljama. Ističe da bi analiza uspješnih modela iz drugih zemalja mogla pružiti uvid u potencijalna unapređenja ili alternativne pristupe identifikaciji i podršci darovitih učenika u osnovnim školama.

Magistarski rad Tatjane Adžić je pokazao u velikom stepenu analitičnost i duboko promišljanje na temu identifikacije darovitih učenika u prvom ciklusu osnovne škole u Crnoj Gori. Smatramo da magistarski rad predstavlja značajan doprinos istraživanju teme rada i ostvaruje cilj unapređivanja vaspitno-obrazovnog rada, te da se dobijeni rezultati mogu koristiti kao osnov za dalja istraživanja u ovoj kompleksnoj oblasti.

Na osnovu svega iznesenog Komisija zaključuje da master rad kolegice Tatjane Adžić *Identifikacija darovitih učenika u prvom ciklusu osnovne škole*, zadovoljava sve parametre koji se odnose na master teze, u tematskom i metodološkom smislu, pa se predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da se odobri usmena odbrana ovog rada.

Nikšić, 25. oktobra 2024. god.

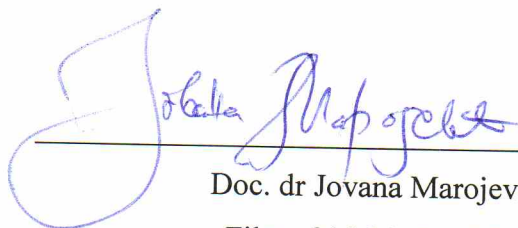
Komisija, u sastavu:

Doc. dr Milica Jelić, mentor
Filozofski fakultet Nikšić

Prof. dr Nada Šakotić, član
Filozofski fakultet Nikšić

Doc. dr Jovana Marojević, član
Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIM. JEDNO. 29. 10. 2024.			
ORG. JED.	PROJ.	PRILOG	VRJEDNOST
01	3588		

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/7

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

O D L U K U

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Identifikacija darovitih učenika u prvom ciklusu osnovne škole** Tatjane Adžić, studentkinje integrisanih akademskih studija Studijskog programa za obrazovanje učitelja na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu master rada Dijane Mašović

I Z V J E Š T A J

Dijana Mašović, studentkinja master Studijskog programa pedagogije na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je završni rad na temu **“Uloga pedagoga u prevenciji rizičnih ponašanja kod učenika osnovne škole”**. Tema ovog rada je odobrena je na sjednici Vijeća Filozofskog fakulteta (19.12.2022) i odabrana komisija za njegovu ocjenu, u sastavu: Prof. dr Tatjana Novović, doc. dr Jovana Marojević i doc. dr Milica Jelić.

Kandidatkinja Mašović je uspješno položila ispite predviđene nastavnim planom i programom Studijskog programa za pedagogiju. Nakon detaljnog pregleda rada, Komisija Vijeću podnosi slijedeći izvještaj.

U uvodnom dijelu rada, kandidatkinja obrazlaže suštinu i ključne aspekte terminologije koja predstavlja relevantnu osnovu odabrane tematike. Oslanjajući se obrazloženje I naučne opservacije autorke Meščić-Blažević, (2007), kandidatkinja Mašović objašnjava da rizično ponašanje implicira sveobuhvatan naziv za različite oblike neprimjerenog i društveno neprihvatljivog ponašanja. Ona navodi da se pomenuta socijalno nepoželjna ponašanja u pedagoškoj literaturi pominju pod različitim nazivima, kao što su: poremećaji u ponašanju, antisocijalno, asocijalno, devijantno i delinkventno ponašanje. Kandidatkinja posebno podcrava definiciju koju navode Dobrenić i Poldrugač, po kojoj su rizična ponašanja, „sve pojave biološke, psihološke i socijalne prirode koje manje ili više pogađaju pojedinca i nepovoljno djeluju na njegovu aktivnost i reaktivnost te neprijatno, a katkad štetno i opasno, utiču na druge pojedince te užu i širu zajednicu“ (Raboteg – Šarić, Brajša – Žganec, 2000; kod Meščić – Blažević, 2007, str. 301).

Mašović, pozivajući se na relevantne izvore pravi i obrazlaže argumentovano distinkciju između *internalizovanih i eksternalizovanih problema* u ponašanju. Dok prvopomenuti uključuju ona ponašanja koja se manifestuju kao emocionalni ili psihološki izazovi usmjereni prema samom sebi, kao što su depresija, anksioznost ili povlačenje u sebe, eksternalizovani oblici rizičnih postupaka, obuhvataju ona ponašanja koja su usmjerena ka drugima ili okolini, poput agresivnosti, antisocijalnog ponašanja ili kršenja zakona, ističe kandidatkinja Mašović. U savremenom, digitalnom dobu, elektronsko nasilje (cyberbullying), dobija veoma značajno mjesto među uzrocima devijantnih ponašanja kod djece i mladih i zahtijeva posebnu pažnju i ozbiljan tretman. Koncept rizičnih faktora se značajno proširio, pa uz poznate varijable djelovanja (individualne karakteristike djeteta, karakteristika porodice, škole i vršnjačkih odnosa, neadekvatno provođenje slobodnog vremena) pojavljuju se nove, kontekstualne i makrosistemske dimenzije, poput izmijenjenih porodičnih okolnosti, elektronskih medija. U nastavku, kandidatkinja Mašović se bavi razmatranjem svih pomenutih faktora uticaja, pozivajući se na odgovarajuće naučne izvore, posebno porodice i škole. Imajući u vidu odabranu temu, u okrilju školskog konteksta, u kojem su različiti reprezentanti uticaja na ponašanje djece/učenika, posebnu ulogu u domenu prevencije i odgovarajuće pedagoške intervencije imaju stručni saradnici, tj. pedagozi u obrazovnoj ustanovi. Stoga je Mašović posebno markirala zadatke i uloge pedagoga u domenu kreiranja pozitivne školske klime koja promoviše inkluziju, poštovanje i saradnju među učenicima doprinoseći smanjenju rizičnih ponašanja i stvaranju sigurnijeg i podržavajućeg okruženja za sve učenike.

U polazištu metodološkog koncepta, D.Mašović ističe da je cilj istraživanja je ispitati na koji način pedagozi prate, procjenjuju i primjenjuju strategije prevencije rizičnih ponašanja kod učenika osnovnih škola. U skladu sa navedenim ciljem, definisana je vodeća hipoteza, koja je operacionalizovana kroz šest podhipoteza. Uzorak je bio odabran sistematski i obuhvatio je 30 škola iz tri različite regije Crne Gore. Podaci dobijeni istraživanjem su obrađeni uz pomoć statističkog softvera SPSS (Statistical Package for Social Scienses), a korišćena je verzija IBM-SPSS 25.

Na bazi dobijenih rezultata, kandidatkinja Mašović kontatuje da je glavna hipoteza potvrđena i shodno dobijenim rezultatima, obrazlaže i argumentuje opravdanost posebnih hipoteza.

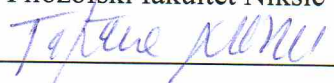
Na osnovu navedenog, Komisija sa zadovoljstvom konstatuje da master rad kandidatkinje Dijane Mašović, na temu: **“Uloga pedagoga u prevenciji rizičnih ponašanja kod učenika osnovne škole”**, ispunjava normative koji važe za master radove, te stoga predlaže Vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da odobri usmenu odbranu ovog rada.

Nikšić, novembar 2024.god.

Komisija, u sastavu:

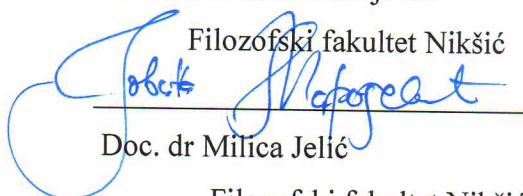
Prof. dr Tatjana Novović

Filozofski fakultet Nikšić

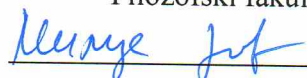
Doc. dr Jovana Marojević

Filozofski fakultet Nikšić

Doc. dr Milica Jelić

Filozofski fakultet Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO 5.11.2024.

POSREDOVAO	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE	POSREDOVANJE
01	3793		

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/8

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Uloga pedagoga u prevenciji rizičnih ponašanja kod učenika osnovne škole** Dijane Mašović, studentkinje integrisanih akademskih studija Studijskog programa za obrazovanje učitelja na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
VIJEĆU

Odlukom Vijeća Filozofskog fakulteta, 01-4706 od 26.12.2023.godine, imenovana je Komisija za ocjenu master rada, pod naslovom, **Pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole**, kandidatkinje **Svetlane Krsmanović**.

U skladu sa članom 29, stav 1 Pravila studiranja na postdiplomskim studijama, Komisija podnosi sledeći

IZVJEŠTAJ
O MASTER RADU

KRATKI PRIKAZ RADA

Master rad kandidatkinje, **Svetlane Krsmanović**, **Pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole**, napisan je na 71 strani, u *Times New Roman* fontu, prored 1,5. Rad je struktuiran u dvije tematske cjeline. U okviru prve tematske cjeline *Teorijski dio* detaljno je operacionalizovan koncept: Hiperaktivnosti, Karakteristike hiperaktivne djece u pojedinim razvojnim domenima i Značaj pružanja pomoći i podrške hiperaktivnoj djeci u drugom ciklusu osnovne škole, dok je u drugoj tematskoj cjelini *Metodološki dio rada* ima razrađen koncept: Problem i predmet istraživanja, Cilj i zadaci istraživanja, Istraživačke hipoteze, Metode, tehnike i instrumenti istraživanja, Uzorak ispitanika i Interpretacija rezultata istraživanja. Nakon objedinjavanja teorijskog i metodološkog dijela rada kandidatkinja Krsmanović je opsežno analizirala empirijsku evidenciju u okviru ovog poglavlja, pod nazivom, **Zaključak**.

Kandidatkinja Svetlana Krsmanović je svoju teorijsku elaboraciju fokusirane problematike utemeljila u brojnim relevantnim izvorima i publikacijama (ukupno 54 jedinice) i primjereno odabranim i prikazanim elektronskim izvorima. Na kraju su

prilozi, odnosno instrumenti, funkcionalno operacionalizovani i primijenjeni u ovom istraživanju. Implementacijom inkluzivnog obrazovanja u našem školskom sistemu pruža se mogućnost kvalitetnog obrazovanja svoj djeci bez obzira na njihove različitosti. Integracija djece sa teškoćama u razvoju u redovni vaspitno-obrazovni sistem je dio naše svakodnevnice. Cilj inkluzivnog obrazovanja je pružiti kvalitetno obrazovanje djeci sa teškoćama u razvoju a u skladu sa njihovim interesima, mogućnostima i potrebama. U teorijskom dijelu rada kandidatkinja Krsmanović, navodi da poremećaj hiperaktivnosti deficita pažnje (ADHD) je stanje koje utiče na ponašanje osoba. Osobe sa ADHD-om mogu djelovati nemirno, imati poteškoće sa koncentracijom i pokazivati impulsivno ponašanje. Simptomi hiperaktivnosti obično se primjećuju u ranom uzrastu i mogu postati izraženiji kada se okolnosti djeteta promijene, na primjer, kada krene u školu. Većina slučajeva se dijagnosticira kod djece mlađe od 12 godina, ali ponekad se dijagnoza postavlja kasnije (Schweitzer, Faber & Grafton, 2000). Poremećaj nedostatka pažnje/hiperaktivnosti je jedan od najčešćih i najviše proučavanih neurorazvojnih poremećaja kod djece. Naučnici su otkrili da postoje razlike u mozgu, nervnim mrežama i neurotransmiterima kod osoba sa ADHD-om (Young & Amarasinghe, 2010). Neurorazvojni poremećaji su neurološki zasnovana stanja koja se javljaju u ranom djetinjstvu, obično prije polaska u školu, i narušavaju lični, društveni, akademski i profesionalni razvoj. Hiperaktivna djeca obično imaju poteškoće u sticanju, zadržavanju ili primjeni specifičnih vještina. Neurorazvojni poremećaji mogu uključivati disfunkciju u jednom ili više od sljedećih domena: pažnja, pamćenje, percepcija, jezik, rješavanje problema ili društvena interakcija. Kandidatkinja Krsmanović navodi da ključ za pomoć djeci sa hiperaktivnošću da napreduju u akademskom i društvenom smislu leži u strategijama zasnovanim na dokazima prilagođenim njihovim potrebama. U dijelu rada, pod nazivom *Metodološki dio rada*, kandidatkinja Krsmanović razvija metodološki koncept rada kroz cjelishodno projektovani cilj i zadatke, a potom i logično, detaljno operacionalizovane hipoteze. Predmet ovog istraživanja jeste pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole. U skladu sa problemom i predmetom istraživanja, cilj istraživanja glasi: Utvrditi način na koji se u drugom ciklusu osnovnih škola u Crnoj

Gori pruža pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću. U skladu sa ciljem, kandidatkinja je istraživačke zadatke formulisala na sljedeći način:

- Utvrditi koje su dominantne strategije pružanja pomoći i podrške djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.
- Utvrditi da li učitelji primjenjuju individualni rad u svrhu pružanja pomoći i podrške djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.
- Utvrditi da li učitelji sarađuju sa stručnim saradnicima u svrhu pružanja pomoći i podrške djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.
- Utvrditi da li učitelji sarađuju sa roditeljima hiperaktivne djece.

Shodno cilju istraživanja glavna hipoteza glasi: Pretpostavljamo da se u drugom ciklusu crnogorskih osnovnih škola pruža pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću kroz implementaciju individualnog rada i prilagođavanja sadržaja.

Sporedne hipoteze u ovom radu su:

- Pretpostavlja se da je diferencijacija nastavnih sadržaja dominantna strategija pružanja pomoći i podrške djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.
- Pretpostavlja se da učitelji na adekvatan način (po potrebi) individualno rade sa hiperaktivnom djecom u drugom ciklusu osnovne škole.
- Pretpostavlja se da učitelji sarađuju sa stručnim saradnicima u svrhu pružanja pomoći i podrške djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.
- Pretpostavlja se da učitelji sarađuju sa roditeljima hiperaktivne djece.

Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 140 učitelja i 20 stručnih saradnika

Nakon sumiranja dobijenih rezultata kandidatkinja Krsmanović konstatovala je sljedeće:

- Diferencijacija nastavnih sadržaja je dominantna strategija pružanja pomoći i podrške djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.
- Učitelji na adekvatan način, po potrebi individualno, rade sa hiperaktivnom djecom u drugom ciklusu osnovne škole.
- Učitelji sarađuju sa stručnim saradnicima u cilju pružanja pomoći i podrške djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.

- Učitelji sarađuju sa roditeljima hiperaktivne djece.

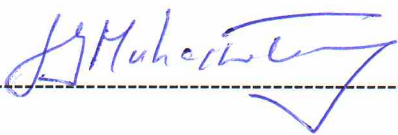
U skladu s dobijenim rezultatima potvrđene su sporedne hipoteze, a time i glavna hipoteza kojom se pretpostavljalo da se u drugom ciklusu osnovne škole pruža pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću kroz implementaciju individualnog rada i prilagođavanjem sadržaja.

ZAVRŠNA OCJENA RADA

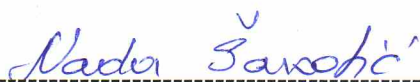
Imajući u vidu navedenu argumentaciju koja svjedoči o kvalitetu, relevantnosti, svrsishodnosti, inovativnosti master rada kandidatkinje **Svetlane Krsmanović**, na temu koja je izuzetno aktuelna i značajna, Komisija je pozitivno ocijenila rad, te predlaže Vijeću Filozofskog fakulteta da usvoji Izvještaj i odobri javnu odbranu master teze, pod nazivom: **Pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole.**

KOMISIJA

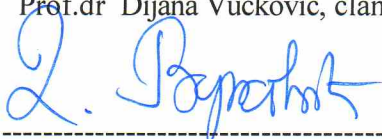
Prof.dr Veselin Mićanović, predsjednik

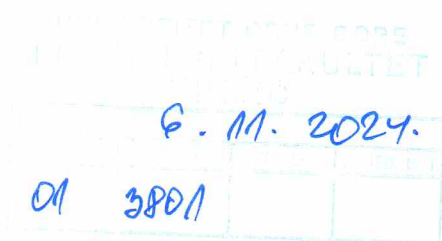

Prof.dr Nada Šakotić, mentor

Prof.dr Dijana Vučković, član

PREDLOG ODLUKE – Tačka 4/9

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 8. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada **Pomoć i podrška djeci sa hiperaktivnošću u drugom ciklusu osnovne škole** Svetlane Krsmanović, studentkinje integrisanih akademskih studija Studijskog programa za obrazovanje učitelja na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz Zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović